

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

§. IV. Ursati et Fontanini de Opilione, S. Justinæ templi conditore, opinio
refellitur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

A meorum indicare videtur: at Actius, Opilionis secundum Cavacium pater, non nisi anno 454 e civis sublatus fuit. Porro neque legitima videtur: ægre enim Constantinum imperatorem reperias, cujus imperii annus decimus quintus una cum Indictione prima currebat. Justus Fontanius supra laudatus num. 4 datam ait anno 755 sub Constantino Copronymo: sed annus hujus 15, ducto initio a 51 Martii anno 720, quo imperator a patre suo, Leone Isaurico, coronatus est, incepit a die 31 Martii anni 754: esto, anno 755 Indictio prima cucurrerit. Dein, qui fit ut in charta solus notetur Constantinus filius; non Leo etiam, illius pater, qui nondum e civis excesserat? Qui fit, ut, si Patavi, quo se Opilionem recepisse, Fontanius conjicit, scripta sit, non sub Liutprando Langobardorum rege, qui tunc Patavium sua in potestate habebat, sed sub Constantino, in Oriente imperante, data dicatur? Chartam aliam in rem suam Fontanius laudat a Paulo I datam, et ob Hieronymo Rossi sub principium lib. v Historiæ Ravennatis relatum; sed hactenus mihi videre illam non licuit. Plura de Opilionis charta vide apud Muratorium, qui demum de illa sic pronuntiat: Hisce adde, scaterere nimis erroribus chartam, et carere loco, ubi scripta fuerit, aliaque ibi occurrere vitia, quæ in unum quidem apographi scriptorem rejicere possis, sed non desinant dubitationem injicere vestiti cujuspiam figmenti; ac præcipue quum non apographum, sed primitivam chartam appellandam illam, contendere alii possint.

videtur haberi posse.

B 33 Bacchinius, ut Muratorius refert, chartam prædictam cum anno Christi 755 componere conatus, tot difficultatibus se vidit implicatum, ut in aliam descenderit conjecturam, nimirum illam anno Christi 795 sub Constantino, Leonis Chazari et Irenes filio, fuisse exaratam. Fluebat tum quidem Indictio prima; sed annus Constantini, ex quo imperator a patre creatus est, quod anno 776 contigit, decimus octavus; ab obitu vero patris, anno 780 die 8 Septembris defuncti, annus decimus tertius duntaxat, nimirum mense Junio, quo charta illa data fuisse notatur. Sed et illud incommodi hæc patitur conjectura, quod sub Constantino, Occidentali imperatore, confecta dicatur; cum eo anno Italia non penes Constantinum, sed penes Carolum Magnum fuerit, qui Italiæ Pipinum filium præfecerat; de quo Annales Francorum apud Chesnium tom. II scriptorum Galliæ pag. 22 ad annum 784 hæc habent: Perrexit Carolus rex Romam, et baptizatus est ibi filius ejus, qui vocabatur ei Carlomannus, quem Adrianus Papa, mutato nomine, vocavit Pippinum et unxit in regem super Italiam. Mortuus est Pipinus Italiæ rex anno 810; Carolus Magnus anno 814: atque adeo, si anno 795 exarata fuisset prædicta charta, annum Caroli Magni, vel Pipini saltem in Italia regnantis, non Constantini, nomen verosimiliter prætulisset.

Octobris Tomus III.

§ IV. Ursati et Fontanini de Opilione, S. Justinæ templi conditore, opinio refellitur.

AUCTORE
J. B.

Geminum Sertorius Ursatus de rebus Patavinis Opus scripsit; alterum anno 1632 typis vulgatum, quod monumenta Patavina Latino; alterum anno 1678, quod rerum Patavinarum historiam Italico sermone complectitur: utroque quidem de Opilione, templi S. Justinæ conditore, disserit, sed in diversas sententias abiit. Opere priori pag. 15 Cavacio subscribens, S. Justinæ templum Opilionis, anni 455 consulis, pietati munificentiaque adscribit, et Opilionem Actii, inelyti ducis, filium facit, Cassiodorum eodem, quo Cavacius, modo interpretatus. Actium, inquit, V. C. patrem habuit, eodem teste (puta Cassiodoro) dummodo, ut caute observat accuratissimus Cavacius, pro Carpilione, quod mendosum, reponas Opilione. Tum, memoratis partim Cassiodori verbis num. 45 transcriptis, ad hunc modum pergit: Ubi minime mirum, si pro Opilione imperiti illorum temporum librarii Carpilione scripserint, vocum affinitate decepti. De Carpilione autem nec historiæ, nec illorum temporum fasti quidquam prodidere, at de Opilione plurima. Consulem enim eum cum Vincomalo fuisse anno Christi CDLII, (imo CDLIII, ut alibi ipse Ursatus scribit) et Marcellinus comes, et Cassiodorus et Panvinius unanimes testantur: imo Cassiodori verba sunt: « Opilio » et Vincomalus. His consulibus, Attila in sedibus suis moritur. » Quæ textum Epistolæ (Cassiodori, in qua legitur, Carpilio) hactenus corruptum satis indicant.

Ursati de
Opilione.

E

37 Fateor: Opilionem, non Carpilionem, consulem cum Vincomalo Cassiodorus dixit in Chronico: sed hunc Occidentalem fuisse, aut Actii filium, quibus tandem verbis Cassiodorus indicavit? Verbis, inquit, num. 45 datis, si sinceræ lectioni reddantur: sed lateatne in illis mendum hic maxime quaeritur. Contra, quæ de Frigerido et Gregorio Turonensi et Prisco Rhetore disputata sunt supra, contrarium suadent. Urgebit Ursatus iterum: Quem Cassiodorus lib. I variarum Epistolarum, epist. 4 Carpilionem dixit, eundem lib. V Epist. 44 diserte Opilionem vocavit, sic scribens: Opilio fuit vir quidem abjectis temporibus, ad excubias tamen palatinas electus. Qui multo amplius crescere potuit, nisi fides sub avidissima remunerationis sterilitate jacuisset. Laudo Ursati in pervolvendo Cassiodoro diligentiam: sed affirmanti vel certe sibi summenti, utroque loco de eadem persona sermonem esse, assentiri non possum. Significat ea Epistola senatui Romano Theodoricus, Gothorum rex, se Cyprianum quemdam ad sacrarum largitionum comitivam evesisse; Cyprianum tum a privatis meritis, tum a generis splendore commendat: hunc autem a solo Cypriani patre Opilione his verbis repetit: Gloriatum etiam non extrema luce natalium. Nam pater huic, sicut meministis, Opilio fuit, vir quidem abjectis temporibus etc. Ex quibus intelligas, Opilionem, de quo Cassiodorus, jam tum, cum ista Theodoricus scripsit, in vicis non fuisse superstitem, nec ad altiorem

templi S. Justinæ conditore.

F

AUCTOR
J. B.

honoris gradum, quem paulo infra mediocrem Theodoricus appellat, etsi majore splendore dignus esset, quam ad palatii excurias temporis infelicitate fuisse evertum. Dicine id de Opilione poterat, præfecturam prætorii, ut vult Ursatus, patriciatum Romanum, ac denique consulatum consecuto?

opinio refelli-
tur,

58 Videamus modo, quid Ursatus in Patavina Historia, Italico sermone conscripta, in hanc rem afferat. Pag. 156 S. Justinæ templum conditum, perfectumque scribit circa annum 524 ab Opilione quidem, sed alio ab illo, qui anno 455 consulatum gessit: nec enim verosimile censet, hunc ad annum usque 524 vitam protraxisse, ac tanto senio gravem ecclesiis condendis aptum intentumque fuisse. Sane anno 524 Consulatum Fastis adscriptus legitur Opilio quidam, idem fortassis, de quo Athalaricus, Gothorum rex lib. viii apud Cassiodorum Epp. 16 et 17. Consulem in Occidente illum fuisse, ex eo liquet, quod illum Theodatus Gothorum in Italia rex post Amalasantam carceri per se inclusum ad Justinianum imperatorem legationis munere fungi jusserit: nec enim aptius cuiquam applices Procopii verba lib. 1 de Bello Gothico cap. 4 ita scribentis: Clausam hic (in lacu Vulsino) Amalasantam Theodatus servari jussit, ac veritus, quod accidit, ne eo facto imperatorem offenderet, Liberium et Opilionem, senatores Romanos, aliosque nonnullos misit, omni ope deprecari jussos illius odium, affirmando, nihil mali Amalasantæ irrogasse Theodatum, quamvis ab ea prius acceptum pessime. Sed hunc S. Justinæ templum Patavii excitasse, mera Ursati conjectura est: mirum porro est, eundem scriptorem Opilionem anni 524 consulem pro Actii sub annum 455 a Valentiniano occisi filio habuisse: si enim Ursato verosimile non est visum, Opilionem anni 455 consulem ad annum usque 524 vitam protraxisse; cur non item vero parum simile credidit, Opilionem Actii, ut ait, filium, annis circiter 70 a morte patris consulari demum dignitati fuisse admotum?

uti et Justi
Fontanini,
qui Opilionem

59 Ut a Cavacio Ursatus in Historia Patavina, ita ab utroque Justus Fontaninus in Præfatione Commentarii in Vitam S. Columbæ, pag. 10 et seqq. de tempore, quo data est charta superius laudata, atque ejus auctore dissentit. De tempore, quo data fuit charta ex Fontanini sententia jam actum est supra. Si vero illum interrogas, quis fuerit Opilio in ea memoratus; fuit, et quidem procul dubio fuit Opilio (non is quidem, cujus Agnellus meminit apud Bacchinium in Vita S. Joannis Angelopti; hic enim sæculo viii seu anno 755 antiquior) sed alius quispiam e Ravennatum exarchorum numero tempore Constantini Copronymi, qui principum suorum iconomachorum jussa contemnens, ac salutis suæ satagens, Patavium secessit, ibique post dictam donationem S. Justinæ ecclesiam seu partim seu integre instauravit, sui que post mortem corporis esse voluit conservatricem. Quid ita? Ut paucis dicam, eo recidit illius ratiocinium: Chartæ ista subscriptio est: Ego Opilio gloriosus imperialis patricius Romanorum: fuit igitur illius auctor patricius Romanorum. Atqui patricius Romanorum titulus fuit Ravennatum exarchorum proprius: fuit igitur Opilio, chartæ auctor, exarchus Ravennas. Si vero Fontaninum præterea percuncteris, quem locum inter exarchos Ravennates Opilio tenuerit, respondet, locum medium illi deberi inter

Paulum, anno 726 interemptum, et Eutychem, D qui fuit ultimus exarchorum.

60 Non aliunde notus Fontanino est iste Opilio, patricius Romanorum, quem certo Ravennatem exarchum fuisse ait, quam ex charta Opilionis supra laudata, et insuper alia, de qua paulo infra. At Opilio in illa exarchum se non nominat; nec, ut ita se nominaret, id certum foret: non uno enim ex capite, ut supra dixi, fides chartæ in suspicionem vocari merito potest. Aliunde igitur Fontanino, exstitisse anno 755 Ravennæ exarchum, Opilionem nomine, Pauli successorem, Eutychem vero decessorem, priusquam dicto suo fidem certam a lectore exigeret, eicidium dare incumberebat; quod, ut opinor, procul dubio, modo potuisset, præstare studuisset. Ut quid igitur Ravennatem exarchum omnibus incognitum hactenus obtrudit? Immo vero jam ante annum 755 Ravennatibus exarchum fuisse Eutychem, tum aliunde, tum ex inscriptione, quam adfert Rubens lib. iv Historiæ Ravennatis, liquet: hæc ita habet: Governante Italiam Domino Eutychio excell. patritio et exarcho in Kal. Feb. Ind. xiv; qua mense Februario currebat annus Christi 751. Neque Opilioni anno 755 Patricium Romanum, si hic titulus Ravennatibus exarchis proprius fuisset, se scribere licuisset, exarchatu fungente Eutychio. Quamquam nec verum videatur, eo titulo decoratos fuisse Ravennates exarchos. Hunc enim Eutychio non tribuit inscriptio mox relata, non Anastasius in Vita Pontificum, qui de Ravennatibus Exarchis agens, de Romano in Gregorio; de Eleuthero in Deusdedit; de Isacio in Severino; de Theodoro in Theodoro; de Olympio in Martino; de Joanne in Conone et Sergio, de Theophylacto in Joanne VI; de Joanne Risocopo et Scholastico in Constantino; de Paulo et Eutychio in Gregorio II; item de Eutychio in Gregorio III et Zacharia; patricios illos quidem, sed sine hoc addito: Romanorum, appellat, licet hunc titulum integre diserteque plus vice simplici repetat, ubi de Carolo Magno.

Ravennatem
sub annum
755 exarchum
fuisse.

61 Non Paulus diaconus tom. I Scriptorum rerum Italicarum, licet lib. ii cap. 29 et seq. Longini; lib. iii cap. 18 et 26, et lib. iv cap. 26, 29 et 35 Smaragdi; lib. iii cap. 26 et lib. iv cap. 8 et 15 Romani; lib. iv cap. 15 et 26 Gallinici; lib. v cap. 33 Eleutherii; lib. vi cap. 34 Scholastici, et Pauli denique cap. 49 ejusdem libri, qui omnes Ravennates exarchi fuerunt, meminerit. Scio, Paulo lib. iv cap. 40 Gregorium quemdam Patricium Romanorum fuisse dictum, sed is non Ravennas exarchus fuit, sed Opitergino præsidio Græci imperatoris nomine præerat. Vivebant enim adhuc, cum Gregorius iste Opitergii versabatur, ut ex Paulo cap. 42 et 43 liquet, Agilulfus Langobardorum rex, et Heraclius imperator ex Pauli cap. 51, cujus tempore Eleutherius Ravennatem exarchatum tenebat, ut ex Anastasio in Deusdedit patet. Gregorius quidem aliquis, ex Privilegio Constantis imperatoris apud Bacchinium parte ii pag. 283, Ravennas fuit exarchus, sed multo serius sub annum 666 et sub Constante, quem cum priore Gregorio, qui sub annum 615 Opitergii morabatur, præsul Ancyranus post Hadrianum Valesium male confudit, ut Berettus docet in Tabula chronographica Italiæ mediæ ævi num. 80, quem consule tom. X scriptorum rerum Italicarum col. 139.

frustra con-
tendit,

62 Altera charta, ex qua notum habuit Fontaninus nec id evincit.

A *taninus Opilionem, Romanorum Patricium (non tamen propterea, ut jam diximus, Ravennatem exarchum) est Gregorii IV Pontificis anno 828 data, et apud Muratorum tom. III. Antiquitatum Italiae col. 59 et binis seqq. integre excusa. Characteres illius, teste Muratorio, iis, quibus exarata est charta Opilionis, de qua supra, sunt admodum similes: duplex illius exemplar exstare ait in tabulario monasterii S. Justinæ, alterum prolixius, alterum contractius; quod utrumque unico intuitu cognoscendum exhibuit, prolixius quidem totum transcribendo; contractius vero, uncinis includendo quidquid in contractiori desideratur, et reperitur in prolixiori. Inscripta est Miloni, monasterii S. Justinæ abbati, Romæ data xii Kalendas Julias, anno ejusdem Sedis primo, et Domino Lothario secundo, Indictione octava. In ea de Opilione sic loquens inducitur Pontifex: Quia juste et rationabiliter vestra humilitas (Milonem alloquitur) nostro Apostolatui humiliter postulastis, quatinus pro Dei amore, animeque nostro remedio, per presentis nostri privilegii auctoritatem, quamque per auctoritatem Domni Lotharii imperatoris augusti, spiritualis in Christo dilectissimi filii nostri, concederemus et confirmaremus scilicet omnes res et proprietates prædicti monasterii, cujus ecclesiam Opilius, PATRICIUS ROMANORUM fundavit, ibique ejus corpusculum in pace requiescit in atrio ejusdem ecclesie supra duas columpnas, qui etiam multa tribuit dona in eodem monasterio. Ideoque per præsentem privilegium confirmamus, etc.*

Gregorii IV
charta.

B *65 Chartam hanc Gregorii IV, uti et præcedentem, critico ariete concussit idem Muratorius, vir in multo litterarum genere apprime versatus: ipsum loquentem audi: Quod heic me excurciat, inquit post alia pauca, cogor aperte dicere, tot vitia convenire in hujus Bullæ textum, ut illam nemo, uti legitimam mercem, sit facile suscepturus. Nam præter dissonantiam inter duo illa unius Bullæ exempla deprehensam, præter affectatam mentionem sepulcri, in quo depositus dicitur Opilius, sive Opilio, PATRICIUS ROMANORUM; et præter alia, quæ persequi non est animus: inter chronologicas notas intoleranda pugna consurgit, quam tollere ne acutissimus quidem possit. Anno dcccxxviii mense Junio decurrebat annus primus Gregorii IV Papæ. In eum annum minime cadit Indictio octava, sed quidem sexta. Et rursus scripta hæc dicuntur ANNO DOMINO LOTHARIO, pro DOMINI LOTHARII, SECUNDO, quæ vitiosa formula (adde et multa alia in decursu chartæ contenta) Apostolicæ Sedis cancellariam non bene olet, quum ibi Latine lingue atque Grammaticæ honor aliquis semper habitus fuerit. Præterea extra omnem controversiam est, Lotharium I coronam ac nomen imperialis dignitatis Romæ accepisse anno dcccxxiii. Ergo annus secundus ejus imperii in annum i Gregorii IV, sive in annum Christi dcccxxviii nequaquam convenit. Adde, nullam mentionem fieri Ludovici Pii augusti imperantis cum filio. In aliis chartis ejus nomen præterire minime mos fuit. Fortassis etiam abhorret ab eorum temporum consuetudine multa DUORUM MILLIUM MANCUSORUM AURI OPTIMI, cujus mediætas persolvenda erat NOSTRO SACRO PALATIO, quum de monasterio ageretur extra fines Pontificiæ ditionis posito, et possidente tot alios fundos, minime in Bononiensi agro comprehensos.*

Hæc et alia, quæ abire insalutata volo, apud me hujus etiam Bullæ fidem saltem dubiam faciunt.

AUCTOR
J. B.

64 *Dein quis fuit Milo S. Justinæ abbas, ad quem chartam illam anno 828 Gregorius dedit? Cum ante Rosium, qui sub annum 849 Patavinum episcopatum tenuit, ne monasterium quidem S. Justinæ exstitisse videatur, ut infra dicitur, primusque illius abbas sub eodem Rosio fuerit Christianus, quo certe antiquiorem Cavacius, loci historiographus, non invenit. Verum non eo hæc de Opilione dicta sunt, ut sanctæ Martyris templum ab illo aliquando conditum reparatumque fuisse, eamus inficias: sed ut tempus, quo id contigit, plane incertum esse; patriatum vero illius ac consulatum dignitates esse appareat verosimillime fictitias, quas illi, quo monasterii, ut factum sæpius est, origo redderetur illustrior, nescio, quis fabulator offinerit. Nihil dico de iis, qui Opilionem familia Picavrum aut Picacoram fuisse volunt, quos Ursatus in Historia Patavina pag. 157 refellit ex eo, quod ex familia e Transalgaridis originem ducant ex Patavinorum genealogorum testimonio: Transalgaridi autem sub Carolo Magno primum Patavii sedem fixerint.*

§ V. Quo tempore conditum fuerit S. Justinæ monasterium. Templum novum eidem dicatum.

I *n obscuro pariter est, quo primum tempore S. Justinæ templo monasterium adjectum fuerit: auctor Vitæ S. Prosdocimi, et ex eo verosimiliter Scarleoni Classæ 15, ubi de Opilione, jam inde a S. Prosdocimi ætate id factum, ac a sacris virginibus inhabitatum scribunt: verum tanta illius monasterii antiquitas fundamento caret, rejiciturque a Cavacio, qui se monasterii illius originem ignorare fatetur. Nos, inquit, quamvis antiquitatem exoptemus, ex qua nostris rebus plus dignitatis accedat, tamen potius opinamur, monachos non nisi post Patavium restitutum, imperante Carolo Magno, templum D. Justinæ obtinuisse. Et paulo infra: Itaque maximæ vetustati tribuatur, quod monasterii principia etiam litterarum memorias excedant: ita ille; nihil tamen, unde Caroli Magni ætate S. Justinæ monasterium conditum fuisse conjicias, spectatim in medium proferens. Si legitimæ essent chartæ Opilionis et Gregorii IV nomine venditæ, in quibus monasterii S. Justinæ mentio fit, jam inde a sæculo saltem octavo id exstitisse, necesse esset: at, cum earum fidem ex dictis supra non pauca infringant, nec id affirmare ausim. Mabillonius in Annalibus Benedictinis ad annum 870 num. 21 Rosium, ab anno circiter 860 Patavinum episcopum, S. Justinæ monasterii conditorem facit ex instrumento ipsius Rosii, quod quia Cavacius valde minutum dedit, adjicit ille: Optandum esset, ut integrum retulisset Cavacius. Mabillonii votis tom. IV Antiquitatum Italiae col. 784 et binis seqq. satisfecit Muratorius, ex quo tamen haud certo elicitur, Rosium illud condidisse, ac monachis Benedictinis tradidisse. En illud.*

66 In